

IP adresy

Základní pojmy

IP adresa (Internet Protocol address) je numerický identifikátor přiřazený každému zařízení připojenému k počítačové síti, která používá Internet Protocol pro komunikaci. IP adresa slouží ke dvěma hlavním účelům: identifikaci hostitele nebo síťového rozhraní a adresování lokality v síti.

Verze IP protokolu

IPv4

IPv4 je čtvrtá verze Internet Protocolu a nejrozšířenější verze používaná v současnosti.

Formát

Skládá se ze 32 bitů (4 bajty) Zapisuje se jako čtyři dekadická čísla oddělená tečkami Každé číslo (oktet) může nabývat hodnot 0-255 Příklad: 192 . 168 . 1 . 1

Adresní prostor

Celkový počet adres: $2^{32} = 4\,294\,967\,296$ adres Tento prostor je dnes považován za nedostatečný

Struktur IPv4 adresy

IPv4 adresa se skládá ze dvou částí:

Síťová část (Network ID) - identifikuje konkrétní síť Hostitelská část (Host ID) - identifikuje konkrétní zařízení v síti

IPv6

IPv6 je novější verze Internet Protocolu vyvinutá jako odpověď na vyčerpávání IPv4 adres.

Formát

Skládá se ze 128 bitů (16 bajtů) Zapisuje se jako osm skupin po čtyřech hexadecimálních číslicích oddělených dvojtečkami Příklad: 2001:0db8:85a3:0000:0000:8a2e:0370:7334

Zkrácený zápis

Úvodní nuly ve skupině lze vynechat: 2001:db8:85a3:0:0:8a2e:370:7334 Posloupnost nulových skupin lze nahradit :: 2001:db8:85a3::8a2e:370:7334 :: Lze použít pouze jednou v adrese

Adresní prostor

Celkový počet adres: $2^{128} \approx 340$ undecilionů adres Tento prostor je prakticky nevyčerpatelný

Třídy IPv4 adres

Původní systém dělení IPv4 adres do tříd (dnes již většinou nahrazen CIDR notací):

Třída A

Rozsah: 1.0.0.0 - 126.255.255.255 První bit: 0 Síťová maska: 255.0.0.0 nebo /8 Počet sítí: 126 Počet hostitelů na síť: 16 777 214

Třída B

Rozsah: 128.0.0.0 - 191.255.255.255 První dva bity: 10 Síťová maska: 255.255.0.0 nebo /16 Počet sítí: 16 384 Počet hostitelů na síť: 65 534

Třída C

Rozsah: 192.0.0.0 - 223.255.255.255 První tři bity: 110 Síťová maska: 255.255.255.0 nebo /24 Počet sítí: 2 097 152 Počet hostitelů na síť: 254

Třída D (Multicast)

Rozsah: 224.0.0.0 - 239.255.255.255 První čtyři bity: 1110 Používá se pro multicastové přenosy

Třída E (Experimentální)

Rozsah: 240.0.0.0 - 255.255.255.255 První čtyři bity: 1111 Rezervováno pro experimentální účely

Speciální IP adresy

Privátní IP adresy (RFC 1918)

Tyto adresy jsou určeny pro použití v lokálních sítích a nejsou routovatelné na veřejném internetu:

Třída A: 10.0.0.0 - 10.255.255.255 (/8) Třída B: 172.16.0.0 - 172.31.255.255 (/12) Třída C: 192.168.0.0 - 192.168.255.255 (/16)

Loopback adresa

IPv4: 127.0.0.1 (celý rozsah 127.0.0.0/8) IPv6: ::1 Používá se pro komunikaci v rámci stejného zařízení Také známá jako „localhost“

Adresa nenastaveného rozhraní

IPv4: 0.0.0.0 IPv6: :: Používá se při konfiguraci nebo jako zástupný symbol

Broadcast adresa

IPv4: 255.255.255.255 (omezený broadcast) Nebo poslední adresa v síti (směřovaný broadcast) Používá se pro zasílání paketů všem zařízením v síti

Link-Local adresy

IPv4: 169.254.0.0 - 169.254.255.255 (/16) IPv6: fe80::/10 Automaticky přiřazené při nedostupnosti DHCP Platné pouze v lokálním segmentu sítě

Dokumentační adresy

Vyhrazené pro dokumentaci a příklady:

192.0.2.0/24 (TEST-NET-1) 198.51.100.0/24 (TEST-NET-2) 203.0.113.0/24 (TEST-NET-3)
2001:db8::/32 (IPv6 dokumentace)

Carrier-Grade NAT

100.64.0.0 - 100.127.255.255 (/10) RFC 6598 Sdílené adresní prostory pro poskytovatele

Síťové masky a CIDR

Síťová maska (Subnet Mask)

Síťová maska určuje, která část IP adresy reprezentuje síť a která hostitele.

Formát

Zapisuje se stejně jako IP adresa (např. 255.255.255.0) Binárně obsahuje nepřerušenu sekvenci jedniček následovanou nulami Jednička označuje síťovou část, nula hostitelskou část

Příklady

255.0.0.0 - 8 bitů pro síť 255.255.0.0 - 16 bitů pro síť 255.255.255.0 - 24 bitů pro síť 255.255.255.128 - 25 bitů pro síť

CIDR notace

CIDR (Classless Inter-Domain Routing) je modernější způsob zápisu síťových masek.

Formát

Zápis: IP_adresa/počet_bitů_síťové_části Příklad: 192.168.1.0/24 Číslo za lomítkem udává počet bitů síťové masky

Převodní tabulka

CIDR	Maska	Počet IP adres	Počet použitelných IP
/8	255.0.0.0	16 777 216	16 777 214
/16	255.255.0.0	65 536	65 534
/24	255.255.255.0	256	254
/25	255.255.255.128	128	126
/26	255.255.255.192	64	62
/27	255.255.255.224	32	30
/28	255.255.255.240	16	14
/29	255.255.255.248	8	6
/30	255.255.255.252	4	2
/31	255.255.255.254	2	2*
/32	255.255.255.255	1	1

* RFC 3021 umožňuje použití /31 pro point-to-point spoje

Subnetting

Subnetting je proces dělení většího síťového segmentu na menší podsítě.

Důvody pro subnetting

Efektivnější využití adresního prostoru
Zlepšení výkonu sítě (menší broadcast domény)
Zvýšení bezpečnosti (izolace segmentů)
Snadnější správa

Příklad subnettingu

Mějme síť 192.168.1.0/24 (256 adres) a chceme ji rozdělit na 4 podsítě:

Nová maska: /26 (255.255.255.192) Každá podsít: 64 adres (62 použitelných)

Podsítě:

192.168.1.0/26 (0-63) 192.168.1.64/26 (64-127) 192.168.1.128/26 (128-191)
192.168.1.192/26 (192-255)

Síťová a broadcastová adresa

V každé podsíti jsou dvě speciální adresy:

Síťová adresa - první adresa (všechny hostitelské bity = 0)
Broadcastová adresa - poslední adresa (všechny hostitelské bity = 1)
Tyto adresy nelze přiřadit hostitelům

Přidělování IP adres

Statické přiřazení

Adresa je nakonfigurována ručně administrátorem
Zůstává stejná po restartu
Vhodné pro servery, tiskárny, síťové zařízení

Dynamické přiřazení (DHCP)

DHCP (Dynamic Host Configuration Protocol) automaticky přiřazuje IP adresy zařízením v síti.

Výhody DHCP

Automatická konfigurace
Centralizovaná správa
Efektivní využití adres (recyklace)
Snadná změna

konfigurace

DHCP proces (DORA)

Discovery - klient hledá DHCP server Offer - server nabídne konfiguraci Request - klient požádá o nabízenou konfiguraci Acknowledgment - server potvrdí přidělení

DHCP lease

IP adresa je přidělena na omezenou dobu (lease time) Klient musí lease obnovovat Po vypršení se adresa vrací do fondu

NAT (Network Address Translation)

NAT umožňuje více zařízením sdílet jednu veřejnou IP adresu.

Typy NAT

Static NAT

Pevné mapování 1:1 mezi soukromou a veřejnou adresou Používá se pro servery, které musí být dostupné z internetu

Dynamic NAT

Mapování ze soukromých adres do fondu veřejných adres Přiřazení není pevné

PAT (Port Address Translation) / NAT Overload

Nejběžnější forma NAT Mnoho soukromých adres → jedna veřejná adresa Rozlišení pomocí portových čísel Používá se v domácích routerech

Výhody NAT

Šetří veřejné IPv4 adresy Poskytuje určitou úroveň zabezpečení (skrývá vnitřní strukturu) Umožňuje změnu ISP bez změny vnitřních adres

Nevýhody NAT

Porušuje end-to-end princip internetu Komplikuje některé aplikace (VoIP, P2P) Přidává latenci Ztěžuje trasování a diagnostiku

Port Forwarding

Port forwarding umožňuje přístup k zařízení za NATem z internetu.

Mapování specifického portu veřejné IP na interní IP a port Příklad: veřejná_IP:80 → 192.168.1.10:8080 Nutné pro servery, hry, vzdálený přístup

DNS (Domain Name System)

DNS překládá doménová jména na IP adresy.

Základní principy

Hierarchický, distribuovaný databázový systém Převádí lidsky čitelná jména (www.example.com) na IP adresy Funguje na portu 53 (UDP/TCP)

DNS záznamy

A záznam - mapování doménového jména na IPv4 adresu AAAA záznam - mapování doménového jména na IPv6 adresu PTR záznam - reverzní DNS (IP → jméno) CNAME - alias (kanonické jméno) MX - mail server pro doménu NS - name server pro doménu TXT - textové informace (SPF, DKIM, atd.)

DNS hierarchie

Root servery (.) TLD servery (.com, .org, .cz) Autoritativní servery (konkrétní domény) Rekurzivní resolvers (cache, dotazování)

Routing

Routing je proces výběru cesty pro síťová data od zdroje k cíli.

Routovací tabulka

Každé síťové zařízení má routovací tabulku obsahující:

Cílovou síť - kam mají pakety směřovat Síťovou masku - maska cílové sítě Gateway - IP adresa dalšího skoku (next hop) Interface - síťové rozhraní pro výstup Metriku - priorita cesty (nižší = lepší)

Typy routování

Statické routování

Cesty jsou nakonfigurovány ručně administrátorem Nemění se automaticky Vhodné pro malé, stabilní sítě

Dynamické routování

Routery si automaticky vyměňují informace o topologii Přizpůsobují se změnám v síti Používají routovací protokoly

Routovací protokoly

IGP (Interior Gateway Protocol)

Protokoly pro routing uvnitř autonomního systému:

RIP (Routing Information Protocol) - distance vector, max 15 hopů OSPF (Open Shortest Path First) - link state, rychlejší konvergence EIGRP (Enhanced Interior Gateway Routing Protocol) - Cisco proprietární

EGP (Exterior Gateway Protocol)

Protokoly pro routing mezi autonomními systémy:

BGP (Border Gateway Protocol) - de facto standard pro internet

Default Gateway

IP adresa routeru, který odesílá pakety mimo lokální síť Používá se, když není známa specifická cesta k cíli Typicky router připojující lokální síť k internetu

ARP (Address Resolution Protocol)

ARP překládá IP adresy na MAC adresy (hardwarové adresy) v lokální síti.

Jak ARP funguje

Zařízení potřebuje komunikovat s IP adresou v lokální síti Odešle ARP request broadcast: „Kdo má IP adresu X.X.X.X?“ Zařízení s danou IP odpoví ARP reply se svou MAC adresou Odesílatel uloží mapování

do ARP cache

ARP cache

Dočasná tabulka mapování IP → MAC Snižuje množství ARP requestů Záznamy mají omezenou životnost (typicky minuty)

RARP a další varianty

RARP (Reverse ARP) - MAC → IP (zastaralé) Gratuitous ARP - oznámení vlastní IP/MAC Proxy ARP - router odpovídá za jiné zařízení ARP spoofing - bezpečnostní útok (man-in-the-middle)

ICMP (Internet Control Message Protocol)

ICMP je používán pro diagnostiku a hlášení chyb v IP sítích.

ICMP zprávy

Běžné typy zpráv

Echo Request/Reply (Type 8/0) - ping Destination Unreachable (Type 3) - cíl nedostupný Time Exceeded (Type 11) - TTL vypršelo (traceroute) Redirect (Type 5) - lepší cesta k cíli Source Quench (Type 4) - zpomalení odesílání

Ping

Nástroj pro testování dosažitelnosti hostitele Odesílá ICMP Echo Request, očekává Echo Reply Měří RTT (Round-Trip Time)

```
ping 8.8.8.8
ping www.example.com
```

Traceroute

Zobrazuje cestu paketů k cíli Využívá postupně se zvyšující TTL (Time To Live) Každý router snižuje TTL a vrací ICMP Time Exceeded

```
traceroute www.example.com # Linux/Mac
tracert www.example.com # Windows
```

TTL (Time To Live)

TTL je pole v IP hlavičce omezující životnost paketu v síti.

Účel

Prevence nekonečných smyček Každý router snižuje TTL o 1 Při dosažení 0 je paket zahozen Router vrací ICMP Time Exceeded

Typické hodnoty

Linux: 64 Windows: 128 Cisco/síťová zařízení: 255

Použití

Traceroute/tracert Identifikace operačního systému (OS fingerprinting) Omezení šíření multicastu

Fragmentace IP paketů

Fragmentace je proces rozdělení velkých IP paketů na menší části.

MTU (Maximum Transmission Unit)

Maximální velikost paketu, který může síťové rozhraní přenést Ethernet: typicky 1500 bajtů Různé sítě mohou mít různé MTU

Path MTU Discovery

Proces zjišťování minimálního MTU na cestě k cíli Používá IP flag „Don't Fragment“ (DF) Pokud je paket příliš velký, router vrací ICMP Fragmentation Needed

Fragmentace

Pokud DF není nastaven, router může paket fragmentovat Každý fragment má vlastní IP hlavičku Defragmentace probíhá až u cílového hostitele Ztráta jednoho fragmentu = ztráta celého paketu

Bezpečnost IP adres

IP Spoofing

Falšování zdrojové IP adresy v paketu Používá se při DDoS útocích Obrana: ingress/egress filtering (BCP 38)

DDoS útoky

SYN flood - zahlcení pololetými TCP spojeními UDP flood - zahlcení UDP pakety ICMP flood (ping flood) - zahlcení ICMP požadavky DNS amplification - zneužití DNS serverů

Port Scanning

Zjišťování otevřených portů na cílovém systému Nástroje: nmap, masscan Může být přípravou na útok

Firewall

Síťové zabezpečení kontrolující příchozí a odchozí provoz:

Packet filtering - filtrování na základě IP, portů, protokolů Stateful inspection - sledování stavu spojení Application layer - kontrola na úrovni aplikací

VPN (Virtual Private Network)

Šifrované tunelové spojení přes veřejnou síť:

Site-to-Site VPN - propojení sítí Remote Access VPN - připojení jednotlivých uživatelů Protokoly: IPsec, OpenVPN, WireGuard, L2TP, PPTP

Geolokace IP adres

Geolokace umožňuje určit přibližnou fyzickou polohu IP adresy.

Jak to funguje

Databáze mapující IP rozsahy na lokace Data od RIR (Regional Internet Registries) Data od ISP Crowdsourcované měření

Přesnost

Země: 95-99% přesnost Město: 50-80% přesnost Přesná adresa: obvykle nemožné Horší přesnost u mobilních sítí a VPN

Služby

MaxMind GeoIP IP2Location GeoLite2 IPinfo.io

IPv4 vyčerpání a přechod na IPv6

IPv4 vyčerpání

IANA přidělila poslední bloky RIR v únoru 2011 Regionální registry postupně vyčerpaly své zásoby RIPE NCC (Evropa) vyčerpána od listopadu 2019 ARIN (Severní Amerika) vyčerpána od září 2015

Řešení nedostatku IPv4

NAT - sdílení jedné veřejné adresy CIDR - efektivnější přidělování adres Recyklace - zpětné použití nepoužívaných bloků IPv4 trading - obchodování s IPv4 bloky Přechod na IPv6 - dlouhodobé řešení

Přechod na IPv6

Mechanismy přechodu

Dual Stack - zařízení má současně IPv4 i IPv6 Tunneling - zapouzdření IPv6 do IPv4 (6to4, Teredo) Translation - NAT64/DNS64 překlad mezi IPv4 a IPv6

Stav adopce

Globální adopce: cca 40-45% (2025) Varies by country: Indie >70%, USA >50%, EU cca 30-40% Velké služby (Google, Facebook) plně podporují IPv6

Výhody IPv6

Obrovský adresní prostor Zjednodušená hlavička paketu Zabudovaný IPsec (bezpečnost) Eliminace nutnosti NAT Lepší podpora mobility Autoconfiguration (SLAAC)

RIR (Regional Internet Registries)

RIR jsou organizace odpovědné za přidělování IP adres v určitých regionech.

Pět RIR

ARIN - Severní Amerika RIPE NCC - Evropa, Střední východ, část Asie APNIC - Asie a Tichomoří LACNIC - Latinská Amerika a Karibik AFRINIC - Afrika

Hierarchie přidělování

IANA (Internet Assigned Numbers Authority) - globální koordinace RIR - regionální přidělování LIR (Local Internet Registry) - ISP, velké organizace End users - koneční uživatelé

WHOIS

WHOIS je protokol pro dotazování na informace o IP adresách a doménách.

Informace v WHOIS

Vlastník IP bloku nebo domény Kontaktní informace Datum registrace a expirace Name servery Status domény

Použití

```
whois 8.8.8.8
whois example.com
```

RDAP (Registration Data Access Protocol)

Modernější alternativa k WHOIS Strukturované JSON odpovědi Lepší internacionalizace Autentizace a autorizace

Multicast a Anycast

Unicast

Jeden odesílatel → jeden příjemce Standardní model komunikace Každý paket má jednu cílovou adresu

Broadcast

Jeden odesílatel → všichni v síti IPv4: broadcastová adresa síť IPv6: broadcast neexistuje (nahrazen multicastem)

Multicast

Jeden odesílatel → skupina příjemců Efektivní pro streaming, videokonference IPv4: 224.0.0.0/4 (třída D) IPv6: ff00::/8 Vyžaduje podporu v routerech (IGMP, PIM)

Anycast

Více zařízení sdílí stejnou IP adresu Paket je doručen „nejbližšímu“ zařízení Používá se pro DNS root servery, CDN Zlepšuje redundanci a latenci

Quality of Service (QoS)

QoS označuje mechanismy pro prioritizaci síťového provozu.

Důvody pro QoS

Omezená šířka pásma Různé nároky aplikací (VoIP vs. email) Prevence zahlcení sítě

Metody QoS

Classification - identifikace typu provozu Marking - označení paketů (DSCP, CoS) Queuing - fronty s různými prioritami Policing - omezení přenosové rychlosti Shaping - vyhlazení datového toku

DSCP (Differentiated Services Code Point)

6-bitové pole v IP hlavičce Umožňuje až 64 různých tříd provozu Běžné hodnoty: EF (Expedited Forwarding), AF (Assured Forwarding)

IP v kontextu OSI modelu

OSI model je koncepční rámec pro pochopení síťové komunikace.

Vrstvy OSI modelu

Fyzická vrstva - přenos bitů (kabely, rádiové vlny) Linková vrstva - lokální síťové adresování (MAC, Ethernet) Síťová vrstva - ← IP je zde (routování, logické adresování) Transportní vrstva - TCP, UDP (segmentace, řízení toku) Relační vrstva - správa relací Prezentační vrstva - formátování dat, šifrování Aplikační vrstva - HTTP, FTP, SMTP

TCP/IP model

Jednodušší, praktičtější model:

Link Layer - fyzická a linková vrstva Internet Layer - ← IP je zde (IP, ICMP, ARP) Transport Layer - TCP, UDP Application Layer - HTTP, DNS, SSH, atd.

From:

<https://serviceit.cz/> - **IT ENCYKLOPEDIE**

Permanent link:

https://serviceit.cz/doku.php?id=ip_adresa

Last update: **2026/01/05 04:54**

